

Naton indopasifisia kumppanuuksia tulee syventää

Nykyisessä globaalissa turvallisuusympäristössä yhteiskunnalliset kehityskulut ja konfliktit eri maanosien välillä ovat entistä vahvemmin sidoksissa toisiinsa. Natossa ja maailmalla on viime vuosina havahduttu enenevässä määrin vahvaan yhteyteen euroatlanttisen ja indopasifisen alueen turvallisuusympäristöjen välillä. Kuten Japanin edellinen pääministeri Fumio Kishida on todennut, ”Eurooppa tänään on Aasia huomenna”. Kyseinen lainaus viittasi Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainassa, mikä on tällä hetkellä akuutein maanosien turvallisuuteen vaikuttava tekijä. On kuitenkin useita ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehityskulkuja, jotka heijastuvat molempiin maanosiin ja niiden toimijoiden geopoliittisiin intresseihin.

2010-luvun lopulla Natossa ja Euroopassa alettiin kiinnittää aiempaa enemmän huomiota Kiinan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ja sen vaikutukseen euroatlanttisella alueella. Myös Yhdysvaltojen ja Kiinan välinen vastakkainasettelu on kiihtynyt entisestään, ja molemmat suurvallat kilpailevat vaikutusvallasta indopasifisella alueella. Kiina on huolissaan eurooppalaisten valtioiden vaikutusvallan lisääntymisestä sen lähialueella sekä siitä mahdollisuudesta, että Yhdysvallat hyödyntäisi vaikutusvaltaansa Nato-liittolaisiin esimerkiksi Kiinan hyökätessä Taiwaniin, ajaen siten Kiinan tukalaan tilanteeseen.

Nato taas näkee Kiinan haastavan liittouman intressit, turvallisuuden ja arvot. Euroatlanttiset toimijat ovat huolissaan Kiinan tavoitteesta kasvattaa sen taloudellista, poliittista ja sotilaallista vaikutusvaltaa maailmalla, minkä lisäksi se osin mahdollistaa Venäjän sodankäynnin Ukrainassa maiden välisellä lisääntyneellä kaupankäynnillä sekä viemällä Venäjälle muun muassa kaksikäyttöteknologiaa. Kiina puolestaan näkee itsensä rauhanlähettiläänä ja on pyrkinyt virallisissa lausunnoissa etäännyttämään itsensä Venäjän sodankäynnistä, vaikka maat ovat samalla tiivistäneet keskinäistä yhteistyötään erilaisilla turvallisuusjärjestelyillä.

Maanosien konfliktien ollessa aiempaa vahvemmin yhteydessä toisiinsa on Nato pyrkinyt tiivistämään suhteitaan indopasifisen alueen samanmielisiin toimijoihin, eli Japaniin, Etelä-Koreaan, Australiaan ja Uuteen-Seelantiin, niin sanottuihin IP4-maihin. Kaikilla mailla on jo ennestään läheiset suhteet Natoon sekä kahdenvälisiä turvallisuusjärjestelyitä Yhdysvaltojen kanssa. Kahdenvälisiä suhteita ja yhteistyötä Naton kanssa määrittää kunkin maan yksilöllinen Individually Tailored Partnership Programme, minkä lisäksi ne

toimivat yhdessä useiden Naton ulkopuolisten koalitioiden, kuten Quadin, AUKUS:in ja Five Eyes¹ -liittoutuman kautta. Alueen merkityksellisyydestä kertoo myös se, että useat Nato-maat ovat laatineet viime vuosina omat indopasifisen alueen strategiansa.

2020-luvulla neljä maata ovat alkaneet toimia yhdessä niin sanotussa IP4-koalitiossa, joka toimii yhteistyössä Naton kanssa ja jonka puitteissa maat pyrkivät saamaan tukea tärkeinä pitämilleen turvallisuuskysymyksille. Vaikka koalitio on luonteeltaan epävirallinen, on sen toiminnassa sekä Naton suhtautumisessa siihen viitteitä pitkäkestoisuudesta. Vuoden 2022 Naton strategisessa konseptissa indopasifinen alue nostettiin esiin Natolle tärkeänä, koska alueen kehityskulut heijastuvat myös euroatlanttisen alueen turvallisuuteen. Paperissa painotettiin dialogin ja yhteistyön vahvistamista nykyisten ja uusien indopasifisten liittolaisten kanssa. Alueen merkityksen korostaminen mukailee 2010-luvulla vahvistunutta näkemystä siitä, että Natoon kohdistuvat turvallisuusuhat tulevat sen oman vaikutusalueen ulkopuolelta. Alkaen vuodesta 2022 IP4-maat ovat osallistuneet kolmeen Naton huippukokoukseen sekä useisiin korkean tason tapaamisiin.

Nykyinen kehityssuunta kohti tiiviimpää yhteistyötä on oikea, sillä euroatlanttisen ja indopasifisen alueen turvallisuusympäristöjä ei voi erottaa toisistaan. Tekemällä yhteistyötä osapuolilla on mahdollisuus vahvistaa molemminpuolista pelotetta ja puolustusta esimerkiksi lisääntyneellä tiedonjaolla, parantuneella tilannekuvalla ja teknologisten kyvykkyyksien jakamisella. Näin osapuolet voivat vahvistaa omaa kilpailuetuaan niiden toimintaympäristössä sekä muokata ympäristöä niiden omien arvojen ja intressien mukaiseksi. Nato voi hyötyä erityisesti siitä tiedosta, joka IP4-maille on historian saatossa kertynyt Kiinan kanssa toimimisesta. Yhteistyötä kehittäessä on syytä kuitenkin huomioida, että jokaisella maalla on omanlaisensa näkemys yhteistyöstä Naton kanssa ja ne asemoituvat eri tavoin suhteessa Kiinaan.

Japanilla on IP4-maista pitkäaikaisin suhde Natoon, sillä osapuolten välinen yhteistyö alkoi jo 1990-luvulla. Japani suhtautuu yhteistyöhön erittäin positiivisesti, ja sen kansallinen turvallisuusstrategia on nojannut historiallisesti pitkälti Yhdysvaltoihin.

¹ Quad: Australian, Intian, Japanin ja Yhdysvaltojen välinen turvallisuusdialogi
AUKUS: Yhdysvaltojen, Australian ja Iso-Britannian välinen turvallisuusyhteistyömuoto.
AUKUS II painottaa yhteistyötä uusien teknologioiden saralla.
Five Eyes: Yhdysvaltojen, Australian, Kanadan, Uuden-Seelannin ja Iso-Britannian muodostama tiedusteluliittouma.

Japanin ja Kiinan suhteet lämpenevät ja viilenevät aika-ajoin, mutta Japani pyrkii säilyttämään stabiliteetin suhteessaan Kiinaan. Etelä-Korea on puolestaan taloudellisesti riippuvaisempi Kiinasta, mutta tekee samalla tiivistä turvallisuusyhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa, minkä vuoksi maa joutuu tasapainoilemaan keskenään erilaisten toimijoiden kanssa. Pohjois-Korean aiheuttaman eksistentiaalisen uhan vuoksi Etelä-Korean huomio on perinteisesti suuntautunut kotimaan turvallisuuskysymyksiin globaalin yhteistyön sijaan. Pohjois-Korean sotilaallinen yhteistyö Venäjän kanssa on kuitenkin muuttanut asetelmaa ja tehnyt Pohjois-Koreasta keskeisemmän toimijan myös Naton näkökulmasta. Tämä on osaltaan lähentänyt Etelä-Korean ja Naton keskinäisiä intressejä.

Australia ja Uusi-Seelanti ovat maantieteellisesti etäämpänä indopasifisen alueen keskuksesta, mutta molemmat valtiot tekevät tiivistä yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa ja edesauttavat liittouman kanssa jaettujen arvojen ja intressien edistämistä alueella. Erityisesti Australian ja Kiinan väliset ristiriidat ovat olleet näkyvästi esillä viime vuosina, ja maa hakee voimatasapainoa suhteessa Kiinaan.

Sen lisäksi, että IP4-maat asemoituvat eri tavoin Kiinaan ja Nato-yhteistyöhön, on myös liittouman sisällä hajontaa näkemyksissä yhteistyön tiivistämisestä indopasifisten toimijoiden kanssa sekä Naton vaikutuksen laajentamisesta alueelle. Vuonna 2023 Ranska käytti veto-oikeuttaan estääkseen Naton yhteistoimiston perustamisen Japaniin vedoten hyvien Kiina-suhteiden vaalimiseen ja siihen, että Naton toiminnan tulisi rajoittua euroatlanttiselle alueelle. Tällainen erimielisyys liittouman sisällä suhteessa Kiinaan ja yhteistyöhön alueen toimijoiden kanssa sotii Naton intressejä vastaan. Maanosien turvallisuuskysymyksiä ei voi erottaa toisistaan, eikä yhden valtion Kiina-suhteiden tulisi vaikuttaa negatiivisesti koko liittouman etuun.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja lännen kyky vastata tilanteeseen voi vaikuttaa Kiinan arvioon hyökkäyksestä Taiwanin ja lisätä sen varmuutta haastaa sääntöpohjaista kansainvälistä järjestystä. Mahdollinen sota Taiwanissa ohjaisi todennäköisesti Yhdysvaltojen kyvykkyudet pois Euroopasta jättäen maanosan alttiiksi Venäjän aggressiolle. Lisäksi Etelä- ja Itä-Kiinan meristä on tullut keskeisiä näyttämöitä, joilla Kiina haastaa sääntöpohjaista järjestystä ja harjoittaa aggressiivista ulkopoliittikkaa. Kiina tavoittelee Etelä-Kiinan meren hallintaa osana sen laajempia kansallisen yhtenäisyyden ja alueellisen integraation tavoitteita, sillä meri on Kiinalle merkityksellinen sekä resurssien hallinnan kannalta että kansallisen turvallisuuden ja alueellisen hegemonian näkökulmasta.

Kiinan voimakas sotilaallinen läsnäolo ja vaikutusvalta merellä heikentäisi Naton kriisinhallintakyvykkyksiä sekä IP4-maiden toimintamahdollisuuksia alueella. Kiinalla on jo alusten lukumäärän puolesta maailman suurin laivasto. Siksi erityisesti meriturvallisuuteen liittyvien kyvykkyyksien vahvistaminen yhteistyössä indopasifisten toimijoiden kanssa on välttämätöntä. Yhteistyö puolustusteknologian ja tiedonvaihdon saralla, puolustukseen liittyvien toimitusketjujen vahvistaminen ja yhteiset laivastoharjoitukset ovat esimerkkejä konkreettisista keinoista kehittää yhteisyyttä ja lisätä strategista yhteneväisyyttä alueiden välillä. Myös muita yhteistyömuotoja, kuten kehittyneisiin teknologioihin keskittynyttä AUKUS II -mallia, voi käyttää esimerkkinä Naton ja IP4:n välisen kumppanuuden kehittämisessä.

Koska Kiina modernisoi jatkuvasti armeijaansa ja kehittää kyvykkyksiään meri-, ilma-, avaruus- ja kyberympäristöissä, tulee yhteistyötä erityisesti uusien teknologioiden saralla vahvistaa, jotta Nato ja IP4-maat pysyvät kehityksen tahdissa ja voivat siten ehkäistä tulevien konfliktien syntyä ja vahvistaa kriisinhallintakyvykkyksiään indopasifisella alueella.

Yhteistyö mahdollistaa myös Natoon liittyvän disinformaation torjunnan sekä liittouman oman narratiivin vahvistamisen alueella. Kiina näkee Naton uhkana ja epävakautta luovana tekijänä lähialueellaan, mikä lietsoo ja ylläpitää negatiivisia mielikuvia Naton toiminnasta. Dialogin ja yhteistyön kautta Naton tulee vahvistaa ja levittää omaa viestiään sen toiminnasta ja tarkoitusperistä ja vaikuttaa siten liittoumaa koskevaan alueelliseen diskurssiin.

Yhteistyön tiivistäminen ei tarkoita sitä, että indopasifiset toimijat liittyisivät tulevaisuudessa Natoon, eivätkä IP4-maat odota, että Nato omaksuisi merkittävän roolin alueella tai harjoittaisi siellä suoraa toimintaa. Niiden tavoitteena on edistää dialogia ja yhteistyötä jaettujen intressien ympärillä ja muokata siten sekä euroatlanttista että indopasifista turvallisuusympäristöä niiden omien tavoitteiden mukaiseksi. Suhteessa Kiinaan keskeistä on se, etteivät Naton näkökulmasta haastavat toimijat saavuta liian vahvaa alueellista hegemoniaa alueella, joka vaikuttaa suoraan liittouman turvallisuuteen. Lisäksi olisi olennaista, että Nato-maat säilyttäisivät vahvan yhtenäisen linjan suhteessa Kiinaan eivätkä antaisi yksittäisen jäsenvaltion Kiina-suhteiden vaikuttaa koko liittouman toimintaan.

Sen lisäksi, että yhteistyötä tulisi vahvistaa ja kehittää IP4-maiden kanssa sekä koalitiona että kahdenkeskisesti, tulisi Naton tarkastella yhteistyön edistämistä myös muiden alueen toimijoiden kanssa. Näin voitaisiin ylläpitää jäsenmaiden turvallisuutta, vahvistaa Naton kyvykkyyksiä toimia indopafisisella alueella sekä ennaltaehkäistä konfliktien syntymistä.

Pihla Kukkonen

Natonuorten Poliittinen-työryhmä

